

สำนักการต่างประเทศ

รายงานการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรม มิต้วฒฒนธรรม
การสืบสานประเพณีไทย

วันลอยกระทง

วันจันทร์ที่ 27 พฤศจิกายน 2566

ณ รมแม่น้ำเจ้าพระยา
สืบป่ายะสภาสถาน
(ฝั่งวุฒิสภา)

คณะกรรมการขับเคลื่อนองค์กร **STRONG** จัดพอเพียงต้านทุจริต
สืบเสริมคุณธรรม จริยธรรมและความโปร่งใส
สำนักการต่างประเทศ ประจำปี พ.ศ. 2567

รายงานการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมด้วยมิติวัฒนธรรม
การสืบสานประเพณีไทยวันลอยกระทง
๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๖
ณ ริมแม่น้ำเจ้าพระยา สปป.ปายะสภาสถาน (ฝั่งวุฒิสภา)

จัดทำโดย
คณะกรรมการขับเคลื่อนองค์กร Strong จิตพอเพียงต้านทุจริตส่งเสริมคุณธรรม
จริยธรรมและความโปร่งใส สำนักการต่างประเทศ
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗

ความเป็นมาวันลอยกระทง

วันลอยกระทงเป็นประเพณีที่มีมาแต่โบราณ แต่ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าเริ่มต้นมาตั้งแต่เมื่อไหร่ แต่เชื่อว่ามีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย โดยในรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหงนั้น เรียกประเพณีนี้ว่า "พิธีจองเปรียญ" หรือ "การลอยพระประทีป" รวมทั้งยังมีหลักฐานจากศิลาจารึกหลักที่ ๑ กล่าวถึงงานเผาเทียนเล่นไฟว่าเป็นงานรื่นเริงที่ใหญ่ที่สุดของกรุงสุโขทัย ทำให้เชื่อกันว่างานดังกล่าวน่าจะเป็นงานลอยกระทง

สำหรับการลอยโคมนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้ทรงสันนิษฐานว่าพิธีลอยกระทงนั้นเป็นพิธีของพราหมณ์ จัดขึ้นเพื่อบูชาเทพเจ้า ๓ องค์ อันได้แก่ พระอิศวร พระนารายณ์ และพระพรหม ต่อมาได้นำพระพุทธศาสนาเข้าไปเกี่ยวข้อง จึงให้มีการชักโคม เพื่อบูชาพระบรมสารีริกธาตุ และบูชารอยพระบาทของพระพุทธเจ้า

ต่อมานางนพมาศหรือท้าวศรีจุฬาลักษณ์ พระสนมเอกของพระร่วง ได้คิดประดิษฐ์ดัดแปลงพระประทีปหรือโคมเป็นรูปกระทงดอกบัวแทน การลอยกระทงหรือลอยโคมในสมัยนางนพมาศมีเหตุผลเพื่อขอขมาแก่พระแม่คงคา เป็นการสักการะรอยพระพุทธรูปที่แม่น้ำนัมมทานที ส่วนบางหลักฐานเชื่อว่าเป็นการบูชาพระอุปคุตอรหันต์หรือพระมหาสาวก

ในปัจจุบันนี้ วันลอยกระทงมักจะถือเป็นโอกาสประกอบพิธีสะเดาะเคราะห์และขอขมาต่อพระแม่คงคา ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ หรือวันเพ็ญเดือน ๑๒

ความสำคัญของวันลอยกระทง

“วันลอยกระทง” เป็นอีกหนึ่งวันสำคัญวันของชาวไทย ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ตามปฏิทินจันทรคติไทย และตามปฏิทินจันทรคติล้านนา โดยจะอยู่ในราวเดือนพฤศจิกายนตามปฏิทิน สุริยคติ กำหนดขึ้นเพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์และขอขมาพระแม่คงคา บางก็เชื่อว่าเป็นการบูชาพระพุทธรูปที่ริมฝั่งแม่น้ำนัมมทานที หรือเป็นการบูชาพระอุปคุตอรหันต์หรือพระมหาสาวก ในประเทศไทยประเพณีลอยกระทงได้กำหนดจัดทุกพื้นที่ทั่วประเทศ โดยแต่ละท้องถิ่นมีการจัดงานลอยกระทงแตกต่างกันออกไป ยกตัวอย่าง ภาคเหนือตอนบนนิยมทำโคมลอย เรียกว่า “ลอยโคม” หรือ “ว่าฮอม” และมีประเพณีลอยกระทงที่เรียกว่า “ยี่เป็ง” การทำบุญในวันเพ็ญเดือนยี่ (นับวันตามแบบล้านนาตรงกับวันเพ็ญเดือนสิบสองในแบบไทย) และ ภาคอีสาน เรียกประเพณีลอยกระทงว่า “สิบสองเพ็ง” หมายถึงวันเพ็ญเดือนสิบสอง โดยแต่ละจังหวัดทางภาคอีสานมีการจัดงานที่ต่างกันอย่างชัดเจน มีชื่องานประเพณีว่า “สมมาน้ำคินเพ็ง เส็งประทีป” การขอขมาพระแม่คงคาในคืนวันเพ็ญเดือนสิบสอง เป็นต้น

วันลอยกระทงถือเป็นประเพณีที่สำคัญอย่างหนึ่งของไทย ซึ่งสืบทอดมาตั้งแต่สมัยโบราณ และมีความสำคัญทางวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่ง ประเพณีลอยกระทงมีความสำคัญดังต่อไปนี้

๑. ช่วยสร้างจิตสำนึกและความตระหนักในความสำคัญของแม่น้ำ และแหล่งน้ำต่าง ๆ เน้นย้ำความสำคัญของการรักษาทรัพยากรน้ำต่อการดำรงชีวิต

๒. ช่วยสร้างจิตสำนึกและความตระหนักในความสำคัญของการรักษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประเทศโดยรวม

๓. เป็นโอกาสดีให้สมาชิกในครอบครัวและชุมชนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน รวมทั้งสร้างความสามัคคี

๔. ช่วยสร้างความตระหนักและก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียม ประเพณีไทย และแนวปฏิบัติที่ดีทางศาสนา

๕. สืบทอดธรรมเนียมประเพณีไทยไว้ไม่ได้สูญหาย รวมทั้งรักษาภูมิปัญญาพื้นบ้าน

๖. ส่งเสริมการท่องเที่ยว ทั้งในหมู่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ

๗. ประเพณีลอยกระทงในปัจจุบันยังคงรักษารูปแบบเดิมเอาไว้พอสมควร เมื่อถึงวันเพ็ญเดือน ๑๒ ผู้คนมักจะประดิษฐ์กระทงสวยงาม ปักธูปเทียนและดอกไม้ เครื่องสักการบูชา ก่อนนำไปลอยในแม่น้ำ เพื่ออธิษฐานในสิ่งที่มุ่งหวัง พร้อมขอขมาต่อพระแม่คงคา ตามวัดหรือสถานที่จัดงานหลายแห่ง นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมการประกวดกระทง ประกวดนางนพมาศ และงานมหรสพสมโภชในตอนกลางคืน บางพื้นที่อาจจุดดอกไม้ ไฟร่วมในการฉลองด้วย

๘. กิจกรรมที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของวันลอยกระทงคงหนีไม่พ้นการลอยกระทง โดยการลอยกระทงนั้นเปรียบเหมือนการปล่อยให้ความทุกข์ ความโศกเศร้า โรคร้ายไข้เจ็บ และสิ่งไม่ดีต่าง ๆ ลอยไปกับกระทงในแม่น้ำ คล้ายกับพิธีลอยบาปของพราหมณ์ ผู้ลอยกระทงยังมีจะอธิษฐานขอพรเพื่อให้ประสบความสำเร็จอีกด้วย

สำนักงานต่างประเทศได้ร่วมกันขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมด้วยมิติวัฒนธรรมการสืบสานประเพณีไทยวันลอยกระทง เมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ ดังนี้

ผู้อำนวยการสำนักงานต่างประเทศได้มีการประชุมบุคลากรของสำนักงานต่างประเทศเพื่อร่วมมือกันสืบสานประเพณีไทยเนื่องในโอกาสวันลอยกระทงโดย เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ ณ สำนักงานต่างประเทศ ทั้งนี้มีการหารือถึงแนวทางในการจัดทำกระทงโดยคิดเห็นร่วมกันในการจัดทำกระทงคุณธรรมที่ประดิษฐ์จากวัสดุธรรมชาติและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ใบกล้วย ต้นกล้วย ดอกบัว ดอกกล้วยไม้ ดอกมะลิ ดอกรัก รูป และเทียนเป็นต้น ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกบุคลากรของสำนักเพื่อส่งนางนพมาศเข้าร่วมประกวดในฐานะทูตแห่งความดี โดยส่งนางสาวอุทุมพร เชิดสุริยา นักวิเทศสัมพันธ์ปฏิบัติการ เข้าร่วมประกวด และในส่วนของขบวนแห่เห็นควรร่วมกันรณรงค์การรักษาสิ่งแวดล้อมและร่วมกันปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเพื่อเพิ่มความสุขสนุกสนานของขบวนแห่จึงร่วมกันร่วาง ซึ่งการร่วางเป็นการรำที่ได้รับคามนิยมสืบมาจนถึงปัจจุบันมักนิยมนำมาใช้หลังจากจบการแสดง หรือจบงานบันเทิงต่าง ๆ เพื่อเชิญชวนผู้ร่วมงานออกมาร่วางร่วมกัน เป็นการแสดงถึงความสามัคคีกลมเกลียว เพิ่มความสนุกสนาน เกิดการทำงานเป็นทีมและมีความรักซึ่งกันและกัน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว

๑. เกิดความรัก ความสามัคคีกลมเกลียว และความร่วมมือภายในสำนัก
 ๒. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สนุกสนาน รื่นเริง และเกิดความสุขใจ
 ๓. ปลุกจิตสำนึกและความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการรักษาประเพณีและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
 ๔. เกิดความรัก ความห่วงแหน เห็นคุณค่า และเกิดความภาคภูมิใจในประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของไทยที่ได้สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน
-

ภาพประกอบ

